

УДК 330.341.1

В. В. Лаврук,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та електронних платіжних систем, ЗВО "Подільський державний університет"*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0778-7227>

О. С. Лаврук,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,**Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9089-237X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.8.7

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

V. Lavruk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Banking, Insurance And Electronic Payment Systems, Higher Educational Institution "Podillia State University"

O. Lavruk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University

NATIONAL POLICY IN THE SPHERE OF INVESTMENT SUPPORT OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Визначено складові та умови непрямої участі держави в інвестиційному процесі інноваційного розвитку для сприяння притоку капіталів від інвесторів. Досліджено основні важелі державного регулювання умов інвестиційної діяльності. З метою активізації інвестиційного ринку обґрунтовано напрями покращення кредитної і фіскальної політики держави. Досліджено законодавчі акти для підтримки і реалізації інноваційної політики, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату. Проаналізовано методик розрахунку амортизаційних відрахувань як один з напрямів реформування механізму управління інвестуванням в інновації в Україні. Вивчено систему додаткових пільг підприємствам, встановлених законодавством про інноваційну діяльність. Досліджено державні пріоритети в різних стратегіях і напрямках науково-технічного і промислового розвитку. Запропоновано покращену систему оподаткування суб'єктів господарювання та створення фондів підтримки інноваційної діяльності.

The components and conditions of the indirect participation of the state in the investment process of innovative development to promote the inflow of capital from investors are defined. The main levers of state regulation of the conditions of investment activity have been studied. State policy must necessarily provide for the principle of hierarchy, which is implemented through the development of a mechanism for coordinated measures of national and regional regulation and investment stimulation. In order to activate the investment market, the directions for improving the credit and fiscal policy of the state are substantiated. For this, it is necessary to expand the capabilities of the National Bank to influence the credit policy of commercial banks, and to stimulate them to credit primarily investments in production and innovation. Legislative acts for the support and implementation of innovation policy aimed at improving the investment climate have been studied. The method of calculating amortization deductions is analyzed as one of the directions of reforming the mechanism of managing investment in innovation in Ukraine.

The system of additional benefits for enterprises, established by the legislation on innovative activity, was studied. After all, such measures of a flexible tax policy are necessary, which would provide for long-term, equal and permanent maximum taxation of goods producers regardless of the forms of ownership, gradual limitation or diversification of the tax on added value, introduction of a system of stimulating investment activity. The state priorities in various strategies and directions of scientific, technical and industrial development were studied. An improved system of taxation of business entities and the creation of funds to support innovative activities are proposed. We believe that urgent measures to reform the taxation system in the following directions are mandatory: reduction of the number of taxes in force at the enterprise; simplification of the procedure of calculations and collection of taxes; reducing the tax burden to the standards of developed countries with a market economy; return to the system of preferential taxation of the profit of all enterprises, which is used for scientific and technical purposes.

Ключові слова: інновації, інвестиції, національна політика, інвестиційний ринок, інноваційна сфера, державне регулювання.

Key words: innovations, investments, national policy, investment market, innovation sphere, state regulation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інноваційні технології розвитку стали неодмінною рисою стратегічної парадигми економічного зростання країни. Проте лише ті інноваційні процеси, що забезпечені інвестиціями, можна розглядати в якості прискорювача стійкого соціально-економічного розвитку на різних рівнях. Тому розвиток інноваційної та інвестиційної політики пов'язаний із усвідомленням та діяльністю органів державної влади, реалізацією інструментарію державного регулювання для підтримки інноваційного поступу у всіх сферах економіки та забезпечення збалансованого розвитку.

Національна політика у сфері інвестиційної підтримки інноваційних технологій, застосування інструментарію державного регулювання постає невід'ємним елементом сучасної економіки із залученням усіх установ та управлінських ієрархічних рівнів та застосування новітніх знань. Дослідження сучасного стану державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності та окреслення стратегічних напрямів її розвитку набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку економіки та в контексті євроінтеграційного вектору.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні основи державного регулювання інвестиційних процесів та фінансової підтримки інноваційного розвитку національної економіки стали підвалиною досліджень плеяди вітчизняних науковців. Питання інвестиційної підтримки інноваційних технологій висвітлюються вітчизняними науковцями, зокрема у працях О. Амоші, О. Вівчара, В. Гесця, Н. Дацій, О. Дацій, Н. Краснокутської, О. Коваленко, М. Маліка, П. Саблука, І. Топіхи, В. Приходько тощо. При цьому єдність наукової думки щодо стратегічних напрямів розвитку національної політики відсутня.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є аналіз особливостей сучасного стану національної політики у сфері інвестиційної підтримки інноваційних технологій задля виявлення основних проблем, що перешкоджають стабільному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності економіки з метою розроблення пропозицій щодо їх вирішення та обґрунтуванні основних напрямів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Утвердження інноваційного шляху розвитку пов'язано насамперед з потребою докорінної перебудови потужного й водночас надвитратного, неефективного виробництва як результату довготривалої структурної кризи. Така перебудова повинна мати не вибірковий, а максимально поширений інноваційний характер. Слід зазначити, що національна політика в сфері інвестиційного процесу є важливим інструментом державної підтримки інвестиційної діяльності [2].

Зазначимо, що держава може по-різному брати участь в інвестиційному процесі. При безпосередній участі в цьому вона інвестує ресурси на виконання інвестиційних програм, що передбачені в Державному бюджеті, чи безпосередньо бере участь в інвестиційних проектах у формі надання субсидій, субвенцій та бюджетних позик на основі повернення. (субсидіювання позикового відсотка з кредитів для фінансування інвестицій, спільне пайове фінансування з Державного та регіональних бюджетів і ін.). При цьому стає зрозумілим, що всі проекти, які претендують на державну підтримку, мають пройти ретельну експертизу. Рішення про підтримку проекту приймається в результаті конкурсного відбору за найбільш пріоритетними, з точки зору держави, напрямками.

Непряма участь держави в інвестиційному процесі інноваційного розвитку (рис. 1) відіграє величезну роль в забезпеченні прийнятних умов для вкладення капіталів інвесторами.

Рис. 1. Схема непрямої участі держави в інвестиційному процесі

Джерело: систематизовано та узагальнено на основі [3, с. 89].

Вважаємо, що ці умови повинні забезпечуватися:

- введенням системи податків з диференціюванням ставок та пільг;
- проведенням зваженої фінансової (у тому числі амортизаційної), цінової, а також кредитної політики, виходячи із реального стану економічної системи;
- правилами дотримання діючих актів землевикористання та природовикористання;
- контролем за дотриманням державних норм і стандартів;
- антимонопольними заходами, приватизацією об'єктів державної власності, особливо об'єктів незавершеного будівництва;
- експертизою інвестиційних проектів;
- регулюванням ставки рефінансування та норми обов'язкових резервів в Національному банку, валютним курсом, митом тощо;
- розробкою механізмів страхування інвестицій та іншими.

Оскільки ринкова економіка розвивається циклічно: періоди швидкого зростання й активного інвестування змінюються економічними кризами, падінням темпів росту, а іноді й абсолютних рівнів ВВП, метою державного регулювання є вирівнювання таких циклічних тенденцій, шляхом гальмування надлишкової інвестиційної активності у періоди піднесення та штучного стимулювання інвестицій у період спадів виробництва.

Розглянемо основні важелі державного регулювання умов інвестиційної діяльності (рис. 2).

Державна політика обов'язково повинна передбачати принцип ієрархичності, який реалізується через розробку механізму узгоджених заходів загальнодержавного та регіонального регулювання і стимулювання інвестицій. Тут першим напрямом узгоджених дій повинно бути забезпечення посилення державного контролю за цільовим витрачанням коштів бюджету, які спрямовуються на інвестиції у формі безповоротного фінансування і кредитування. Необхідна розширена практика спільного державно-комерційного фінансування інвес-

Рис. 2. Важелі державного регулювання умов інвестування

Джерело: систематизовано та узагальнено за даними [1, с. 250].

тиційних проектів, а також використання частини бюджетних коштів на реалізацію особливо ефективних і швидкоокупних інноваційних проектів і об'єктів малого бізнесу, незалежно від їхньої галузевої приналежності й форм власності для прискорення структурно-технологічної перебудови виробництва. У цьому переліку заходів мають також бути гарантування позик, експортне кредитування, покриття за рахунок коштів Державного бюджету венчурного капіталу, державне страхування за пільговими ставками та інші [14].

Звісно, обмеженість бюджетних коштів не дає підстави сподіватися на активне включення в систему стимулювання інвестицій прямих державних заходів. Проте мінімально необхідний їхній рівень, який повинен забезпечити умови спрямування інвестиційних потоків на досягнення цілей інноваційного розвитку. Все це потребує особливої уваги дослідників та державних органів влади. Вважаємо, що при визначенні розміру коштів Державного та регіонального бюджетів обов'язково мають бути враховані: перелік об'єктів загальнодержавного значення, перелік першочергових об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури; обсяг коштів на впровадження нових організаційно-виробничих та інституційних утворень, зокрема таких, які забезпечуватимуть активний маркетинг територій, розвиток підприємництва, впровадження інновацій, комплексну експертизу інвестиційних проектів.

З метою активізації інвестиційного ринку повинна бути принципово змінена кредитна політика держави. Для цього необхідно розширити можливості Національного банку щодо впливу на кредитну політику комерційних банків, а при їх стимулюванні кредитувати насамперед вкладення у виробництво і інновації. Причому кредитні пільги потрібно поширювати не на конкретні підприємства, а саме на пріоритетні види економічної діяльності. Необхідно також підвищити роль кредитного фінансування в інвестиційних внесках юридичних і фізичних осіб, забезпечити поступовий перехід до переважно кредитного фінансування, полегшити доступ підприємств і організацій, незалежно від форм власності, до пільгових кредитних ресурсів з одночасним зниженням банківських кредитних ставок.

Беручи до уваги світову практику, яка полягає в тому, що зниження кредитних ставок є сигналом до розширення інвестицій, слід зазначити, що пом'якшення наслідків структурної перебудови економіки можливе лише за умови проведення цілеспрямованої кредитно-інвестиційної політики. Вона повинна передбачати досить широке кредитування і субсидування виробництва, яке опинилося в складному становищі. У той же час всі ці заходи необхідно поєднувати з поступовим переведом основних галузей виробництва в режим реального самофінансування, що дозволить значною мірою обмежити масштаби кредитної емісії, а також скоротити пряме бюджетне субсидування цих виробництв. Слід підтримувати емісійний варіант мобілізації корпораціями необхідних їм інвестиційних ресурсів як активне державне регулювання інвестиційних процесів на мікрорівні [7].

Вже давно існує потреба докорінно змінити фінансову політику держави. Головним принципом у цьому аспекті ми вважаємо поєднання загальних вимог до зни-

ження податкового тягаря з диверсифікацією податкових ставок. У розвинутих державах податкові знижки застосовуються досить широко і розглядаються як "авансові витрати уряду на збільшення активів, які без додатково створених державою стимулів зростають недостатніми темпами, що не забезпечує необхідного ефекту" [5, с. 88]. Результатами податкової реформи майже завжди виступає збільшення обсягів фінансових ресурсів у приватних компаніях та фізичних осіб, які спрямовуються на інвестування.

Прикладом успішного зниження податкових ставок є податкові системи США (дві загальні ставки оподаткування прибутку, з них максимальна знижена з 50 до 34 %), Японії (зменшення прибуткового податку складає від 42 до 37,5%; для малих та середніх підприємств — від 30 до 28 %), Великобританії (максимальна ставка прибуткового податку для корпорацій знижена з 53 до 35%; для приватних осіб — з 35 до 25%) [4, с. 156].

Велика кількість податків і зборів в Україні, що включаються в собівартість і в теоретичному аспекті не значно впливають на величину прибутку, але зменшують його величину, а при зростанні ціни роблять вітчизняну продукцію неконкурентоспроможною. Тому, на наш погляд, необхідні такі заходи гнучкої податкової політики, яка б передбачала довгострокові, рівні й постійні граничні розміри оподаткування товаровиробників незалежно від форм власності, поступове обмеження чи диверсифікацію податку на додану вартість, введення системи стимулювання інвестиційної активності. Останнє можливо досягти шляхом звільнення від оподаткування тієї частини прибутку підприємств і організацій, яка спрямовується на інвестування розвитку власного виробництва, а також випуск товарів народного споживання, будівництво об'єктів соціальної сфери. Все це має бути базовою умовою розвитку житлового будівництва і в першу чергу індивідуального.

Буде також виправданим звільнити на перші 2-3 роки від оподаткування новостворені підприємства у виробничій сфері за умов інноваційності їхньої продукції. Одночасно, з метою компенсації обмеження бюджетних витрат, слід було б забезпечити введення підвищених податків на прибуток і комісійні, одержані від деяких спекулятивних видів операцій, а також введення "перерозподільчих" (соціальних) податків [9] на майно, капітал, спадщину. Гнучкість фінансової політики сприятиме підвищенню ділової активності пріоритетних для держави чи регіону видів діяльності.

Вважаємо, що обов'язковими для прийняття є невідкладні заходи для реформування системи оподаткування в таких напрямках: зменшення числа діючих податків на підприємстві; спрощення процедури розрахунків і стягування податків; скорочення податкового тягаря до стандартів розвинутих країн з ринковою економікою; повернення до системи пільгового оподаткування прибутку всіх підприємств, що використовуються на науково-технічні цілі.

Змін потребує і державна амортизаційна політика. Вона має спрямовуватись на забезпечення поповнення власних коштів підприємства, призначених для інвестування. Слід відродити поняття раціонального і цільового використання амортизаційних відрахувань, які останні кілька років ігнорувалися, повернутися до систе-

ми норм, що віддзеркалюють їх пряму залежність від нормативних термінів служби різних видів основних фондів; обчислення амортизаційних відрахувань проводити по первісній (відновленій) вартості, а також вибірково застосовувати прискорену амортизацію, як інструмент науково-технічної політики держави; використовувати при цьому найбільш ефективний, кумулятивний метод нарахування амортизації.

Перспективною, на наш погляд, є можливість формування особливого сектора фондового ринку — ринку коштів амортизаційних фондів, що дозволяє активізувати інвестиційний процес [6]. У результаті в підприємств з'явиться можливість конвертувати амортизаційні кошти в платіжні шляхом їх продажу через об'єднані фонди амортизації. Крім цього, буде можливість при нестачі коштів для реалізації інвестиційних проектів "купити" додаткові джерела фінансування. При цьому трансфер фондових ресурсів буде відбуватися чи в межах одного фонду амортизації, або ж з одного фонду в інший. Позитивною стороною такої схеми є також та обставина, що амортизаційні фонди можуть використовуватися у вигляді застави при одержанні кредиту на розвиток виробництва чи реконструкцію і як нове будівництво.

Серйозним фактором інвестиційного ринку будь-якої держави є продумана система залучення іноземних інвестицій у економіку країни. Іноземні інвестиції необхідні для реалізації перспективних інвестиційних проектів, пов'язаних з модернізацією і раціоналізацією різних підприємств регіону. Цьому значною мірою сприяє невикористаний величезний науковий, винахідницький і технологічний потенціал, що дотепер не затребуваний і використовується, як це було досліджено вище, в економіці розвинутих країн.

Необхідно враховувати, що іноземні інвестиції повинні спрямовуватися насамперед у галузі, в яких країна-імпортер має певні переваги, а тому потрібно чітко визначитися з їх переліком. Слід також забезпечити надання законного і стійкого статусу приватним і спільним підприємствам, чітко встановити їхні права і обов'язки, зокрема затвердження і дотримання прав приватної власності, гарантоване дотримання умов контрактів.

Важливою підставою активізації інвестування засобів в розвиток інноваційної сфери є створення сприятливого інвестиційного клімату та регулювання деяких аспектів державної політики, особливо вдосконалення законодавчої бази з метою створення системи зацікавленості у формуванні інноваційних проектів кредитними організаціями, податковими службами, а також які забезпечуються вченими, підприємствами, розробку і впровадження проектів [10]. Ця система повинна отримати законодавче підтвердження, яке включає підсистему забезпечення потреби в інвестиційних ресурсах.

Концепція законодавчої активізації інноваційно-інвестиційної діяльності на рівні окремих регіонів передбачає співпрацю місцевих органів влади і бізнесу у вирішенні головної проблеми — функціонування інтегрованих фінансів, відповідно до регіональних критеріїв і нормативів. Адміністрації регіонів повинні виступати гарантами реалізації важливих інноваційних проектів, які забезпечують концентрацію бюджетних ресурсів у сфері високотехнологічних виробництв.

Необхідність державної підтримки інноваційної діяльності викликана її визначальним значенням для розвитку економіки країни і суспільства в цілому, а також неможливістю використання виключно ринкових механізмів впливу на забезпечення успішного розвитку інноваційних процесів.

З метою підтримки інноваційної діяльності в Україні прийнято ряд законодавчих актів, відповідно до яких створено позабюджетні фонд, серед яких найбільш значимую роль відіграв Державний інноваційний фонд (ДІФ), який розпочав в 1992 році свою діяльність. Передбачений законодавчо інструментарій реалізації інноваційної політики, що використовувався в Україні, не виконував покладені на нього функції. Діяльність ДІФ не лише привела до значних фінансових збитків, але й підірвала довіру в суспільстві до можливості українських агропромислових підприємств реалізовувати ефективні інноваційні проекти.

Останнім часом затверджено ряд законодавчих актів, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату, зокрема поліпшення умов діяльності іноземних інвесторів, введення ряду податкових пільг для інноваційних підприємств, що займаються переважно розробкою і впровадженням інноваційних проектів.

Разом з цим слід зазначити деякий прогрес в створенні і прийнятті законодавчих актів [11; 12; 13], що визначають і регулюють інноваційну діяльність. Проте деякі аспекти законодавчої бази вимагають істотного коректування з метою підвищення активізації іноземного інвестування засобів в інноваційну діяльність підприємств.

Фінансова основа бізнесу має вирішальне значення для інноваційного середовища. Якщо останньому самому не вистачає власних засобів, інноваційний процес фактично неефективний. На жаль, наше економічне законодавство, податкова та фінансова система не сприяють створенню належних умов. Податкова система працює зовсім по-іншому. ПДВ відволікає значні ресурси бізнесу, спрямовуючи їх на розрахунки та постійно відкладаючи відшкодування. Дослідницькі та проектні агентства та виробництва з тривалим терміном виконання відчувають особливе фінансове становище, після чого вони щодня сплачують ПДВ, здійснюють закупівлі, а відшкодування отримують тільки після виконання роботи.

Абсолютно недопустимим є політика уряду до амортизаційних засобів підприємств. Постійно під різними приводами робляться спроби їх часткового вилучення. Але це вже порушення прав власності, законів відтворення і погіршення інноваційного клімату, тому що амортизаційний фонд містить в собі основний потенціал забезпечення простого відтворення основних фондів.

Дещо погіршила фінансову і інвестиційну стратегію підприємств прийнята спеціальним законом методологія утворення амортизаційних фондів, що передбачає використання на практиці всього три норми амортизації, хоча така міра, звичайно, спрощує розрахунки амортизаційних відрахувань і в цьому, мабуть, основне призначення нової методики. Проте, у багатьох випадках процес відтворення основних фондів виявився відірваним від реального періоду їх служби і терміну зносу. До того ж виявився втраченим контроль над цільовим витрачанням інвестиційних ресурсів. Що стосується додаткових

пільг, встановлених Законом України "Про інноваційну діяльність" № 40-IV від 4.07.2002 р. [11] та згідно частини четвертої ст. 21 Закону, інноваційним підприємствам дозволено проводити прискорену амортизацію основних фондів (перша пільга) у зв'язку з чим і встановлюється щорічна 20-процентна норма прискореної амортизації основних фондів третьої групи. При цьому здійснення прискореної амортизації допускається для всіх груп основних фондів.

З приводу доцільності використання вказаної норми амортизації слід зазначити, що при її використанні основні фонди амортизуються за 5 років, що є позитивним моментом. Інноваційне підприємство, скориставшись пільгою, зможе на 2 роки раніше амортизувати основні фонди і відновити їх вартість. Але протягом перших двох років експлуатації основних фондів по пільговому режиму амортизується 40% вартостей, а по звичайному — 45%. Для інноваційної діяльності основне навантаження на основні фонди припадає саме на перші роки експлуатації. Це зрозуміло, адже суб'єкт інноваційної діяльності прагне максимально використовувати свої потужності і наситити ринок найбільшою кількістю свого продукту. Отже звичайний прискорений метод, запропонований Законом про податок на прибуток, для інноваційних підприємств є дещо вигіднішим.

Друга пільга, що стосується інновацій, встановлена в п'ятій частині ст. 21 Закону "Про інноваційну діяльність" відноситься до земельного податку. Інноваційні підприємства платять лише половину його суми, адже ставка встановлюється у розмірі 50% діючої ставки оподаткування.

Третя пільга (частина перша ст. 22 Закону) стосується не всіх інноваційних підприємств, а лише тих, що реалізують проекти особливої важливості і відносно яких прийнята відповідна постанова Кабінету Міністрів України. Такі інноваційні підприємства можуть ввозити сировину, устаткування, оснащення, комплектуючі і інші товари (окрім підакцизних), які зовсім не виробляються в Україні або ж виробляються, але не відповідають вимогам проекту без сплати ввізного мита і "імпорто-го" ПДВ. Якщо ж ці товарно-матеріальні цінності будуть використані не для потреб інноваційного проекту, то, згідно частини другої ст. 22 Закону, підприємство зобов'язане буде сплатити митний збір і ПДВ в повному об'ємі. При цьому підприємство повинно буде сплатити ще і пеню. Контроль за цільовим використанням покладений на митну службу, а тому інноваційні підприємства зобов'язані щокварталу надавати їй звіти про використання ввезених ними сировини, матеріалів, устаткування, оснащення, комплектуючих і інших товарів.

Звільнення від сплати податків при ввезенні товарів діє лише на період дії Свідоцтва про здійснення інноваційної діяльності [10]. Отже, якщо інноваційне підприємство не використовує із застосуванням пільги імпортовані товарно-матеріальні цінності протягом 3 років, то після закінчення цього терміну воно повинне сплатити ці податки та значну суму пені.

Всі вимоги, виконання яких дає право на використання пільг, вказаних в частині першій ст. 21 Закону (50% ПДВ і 50% податку на прибуток зараховуються на спеціальний рахунок), передбачені для всіх суб'єктів інноваційної діяльності, а не лише для інноваційних підприємств.

Якщо ж інноваційне підприємство не зможе виконати будь-яке з цих вимог, то воно втрачає право на визначені пільги. Що ж стосується пільг, передбачених власне для інноваційних підприємств (прискорена амортизація основних фондів третьої групи, земельний податок у розмірі 50% від ставки оподаткування, звільнення від сплати ввізного митного збору і ПДВ, окрім підакцизних товарів, визначених частиною четвертою і п'ятою ст. 21 і частиною першою ст. 22 Закону, то жодного зв'язку між ними і вказаними вимогами немає. А тому немає підстав стверджувати, що таке підприємство втрачає право на здобуття додаткових пільг, передбачених лише для нього частиною четвертою і п'ятою ст. 21 і частиною першою ст. 22 Закону. Адже інноваційне підприємство в такому разі не втрачає свій статус.

Потребує удосконалення господарське законодавство і в частині, що стосується фінансування витрат на НДДКР. Так, в даний час витрати на НДДКР дозволено законодавством України відносити на собівартість продукції, але проблема залучення стартових фінансових ресурсів на проведення таких робіт поки що не вирішена. Сьогодні суми, використані на погашення запозичень по договорах кредиту, не відносяться до витрат, що враховуються при оподаткуванні, а в собівартості може враховуватись лише сплата відсотків по таких позиках. Крім того, витратами визнаються лише ті, які є економічно виправданими.

Вказані обмеження роблять невиконаними для господарюючих суб'єктів залучення позикових фінансових ресурсів, що істотно звужує коло потенційних учасників інноваційного процесу. В зв'язку з цим вказані обмеження необхідно вилучити з відповідних законодавчих актів.

Відносно бюджетних асигнувань на інновації потрібно зазначити, що основною особливістю інноваційної політики є концентрація бюджетної підтримки не на всіх пріоритетних напрямках [12], а на "точках зростання" економіки.

В умовах високої вартості наукових досліджень, невизначеності їх результатів і ризикованості їх виробничого освоєння значно зростає ціна помилкового вибору безперспективного напрямку досліджень. Окрім значних матеріальних, фінансових і трудових витрат така помилка провокує втрати часу та відставання від конкурентів. Тому державні пріоритети слід вибирати в "точках перетину" різних стратегій і напрямів науково-технічного і промислового розвитку. Такі "точки" повинні стимулювати не лише появу нових науково-технологічних проривів, але і забезпечувати можливість переорієнтації з однієї науково-технічної стратегії на іншу.

Неправильно вважати участь господарюючого суб'єкта в реалізації інноваційного проекту або програми єдиною підставою для здобуття державної підтримки, як це встановлено в Законі "Про інноваційну діяльність".

В даному документі відсутні умови використання податкових кредитів і податкових пільг. Вбачається також доцільним ввести перелік можливих суб'єктів інноваційної інфраструктури і визначити в чому полягає їх відмінність від суб'єктів інноваційної діяльності, оскільки вони розмежовуються в законопроекті по формах і об'ємах державної підтримки, що так чи інакше пов'язано з недоотриманням податків і інших платежів до бюджетів різних рівнів.

Заходи стимулювання інноваційної діяльності висвітлені таким чином, щоб було не зрозумілим правове поле питань власності на об'єкти, які є предметом так званих "інноваційних" договорів. При цьому важливо розробити економічні і правові механізми використання державою свого права власника, що особливо характерно для випадків, коли об'єкт прав відноситься до "сфер інтересів" держави.

В даний час Україна має всі можливості поліпшити інноваційну діяльність і розвиток інноваційного бізнесу. Для цього нами пропонується ввести наступні пільги по оподаткуванню суб'єктів господарювання, затвердивши їх законодавчо:

встановити пільги науково-дослідним установам, вищим навчальним закладам і підприємствам інноваційної сфери діяльності;

зменшити розмір бази оподаткування за рахунок збільшення відрахувань в спецфонди в розмірі до 30% (фонди інноваційної діяльності, розвитку виробництва (інвестиційний) і амортизаційний);

встановити податкові пільги для тих підприємств, якікладають засоби у виробництво, що містить інновацію (наприклад, встановити податкову знижку розміром 6—10% із загальної суми інвестицій в активну частину основного капіталу і скоротити на 25% оподаткування асигнувань підприємств на дослідження і розробки);

запровадити податкові канікули, інвестиційні відрахування і інвестиційні кредити для суб'єктів інноваційної діяльності;

встановити значні пільги нерезидентам, які фінансують засоби в підвищення ефективності виробництва на інноваційній основі.

Таким чином, можна зробити висновок, що податкова система країни знаходиться в протиріччі із завданнями інноваційного розвитку, який вимагає суттєвих змін багатьох аспектів державної політики і її законодавчої основи.

Держава також повинна ефективно впливати на інноваційну діяльність всіх суб'єктів господарювання шляхом створення програм субсидування інноваційної діяльності підприємств на державному рівні.

Використовуючи наявний досвід Україна теж має можливість створити такі фонди підтримки інноваційної діяльності:

1) для фінансування науково-технічних розробок і впровадження їх у виробництво — Український інноваційний фонд;

2) для фінансування на поворотній і неповоротній основі тих інноваційних проектів, які не увійшли до складу державних цільових програм — фонд виробничих інновацій;

3) для розвитку підприємств малих форм науково-технічної сфери — фонд інвестування на регіональному рівні.

Вважається за необхідне ввести перелік можливих суб'єктів інноваційної інфраструктури і встановити їх відмінність від суб'єктів інноваційної діяльності, оскільки ці суб'єкти розмежовуються в законопроекті по формах і об'ємах державної підтримки, що так чи інакше пов'язано з недоотриманням податків і інших платежів до бюджетів різних рівнів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Національна політика в сфері інвестиційного процесу є важливим інструментом державної підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності. При безпосередній участі в інвестиційному процесі вона інвестує ресурси на виконання інвестиційних програм, що передбачені в Державному бюджеті, чи безпосередньо бере участь в інвестиційних проектах у формі надання субсидій, субвенцій та бюджетних позик на основі повернення (субсидювання позикового відсотка з кредитів для фінансування інвестицій, спільне пайове фінансування з Державного та регіональних бюджетів). При цьому очевидно, що всі проекти, які претендують на державну підтримку, мають пройти ретельну експертизу. За цих умов непряма участь держави в інвестиційному процесі інноваційного розвитку економіки відіграє величезну роль в забезпеченні прийнятних умов для вкладення капіталів інвесторами, а рішення про підтримку проекту приймається в результаті конкурсного відбору за найбільш пріоритетними, з точки зору держави, напрямками. Відмічені напрями реформування механізму управління інвестуванням в інновації в Україні повинні знайти законодавчу і нормативну підтримку, що дасть можливість Україні брати участь у розподілі світового валового внутрішнього продукту.

Література:

1. Гаман М. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід. Київ: Вікторія, 2004. 312 с.
2. Гудзинський О. Д., Судомир С. М. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємницьких структур. Сталий розвиток економіки. 2012. № 6 [16]. С. 186—189.
3. Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій О. І. Інвестиційна політика в Україні: монографія. Донецьк: Юго-Восток Лтд, 2006. 292 с.
4. Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій Н. В. Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів: монографія. Ніжин: ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2007. 204 с.
5. Економічна енциклопедія: 3 т., Т.3. Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий центр "Академія", 2002. 952 с.
6. Іоргачова М. І., Ковальова О. М., Коцюрубенко Г. М. Фінансовий ринок України: сучасний стан основних сегментів. Ефективна економіка. 2021. №2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8654> (дата звернення: 20.03.2023).
7. Коваленко О. В., Борисова Я. Г. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком промислового підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. № 7. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_7_012.pdf (дата звернення: 22.03.2023).
8. Олійник Л. В. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі формування інноваційних програм підприємств. Економіка і організація управління. 2017. № 3. С. 51—59.

9. Паливода К. В. Проблеми формування привабливого інвестиційного клімату як засобу подолання деструкцій в економіці України. Економічна наука. 2018. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2018/3.pdf (дата звернення: 24.03.2019).

10. Приходько В. П., Єгорова О. О., Пишмінцева М. Д. Інвестиційний клімат України та напрями його вдосконалення. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2019. Вип. 25, Ч. 2. С. 77—81.

11. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 26.03.2023).

12. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI. URL: https://urist.com.ua/act/pro_priorytetni_napriamy_innovatsiinoi_diialnosti (дата звернення: 27.03.2023).

13. Про внесення змін до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків": Закон України від 12.01.2006 р. № 333-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-15> (дата звернення: 28.03.2023).

14. Хопчан В. М. Сучасний стан та перспективи державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 11. С. 20-23.

References:

1. Haman, M.V. (2004), *Derzhavne upravlinnya innovatsiyamy: Ukrayina ta zarubizhnyy dosvid* [State management of innovations: Ukraine and foreign experience], Viktoriya, Kyiv, Ukraine.

2. Hudzynskyy, O.D. and Sudomyr, S.M. (2012), "Strategic management of innovative development of business structures", *Stalyy rozvytok ekonomiky*, vol.6 [16], pp. 186—189.

3. Danylyshyn, B.M. Koretsky, M.Kh. and Datsiy, O.I. (2006), *Investytsiyna polityka v Ukraini* [Investment policy in Ukraine], Yuho-Vostok Ltd, Donetsk, Ukraine.

4. Danylyshyn, B.M. Koretsky, M.Kh. and Datsiy, N.V. (2007), *Makroekonomichne rehulyuvannya investytsiynykh protsesiv* [Macroeconomic regulation of investment processes], TOV "Vydavnytstvo "Aspekt-Polihrat", Nizhyn, Ukraine.

5. Mochernyy, S.V. (2002), *Ekonomichna entsyklopediya*, [Economic encyclopedia], Vydavnychyy tsentr "Akademiya", Kyiv, Ukraine.

6. Iorhachova, M.I. Kovalova O.M. and Kotsiurubenko, H.M. (2021), "The financial market of Ukraine: the current state of the main segments", *Efektivna ekonomika*, vol. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8654> (Accessed 20 March 2023).

7. Kovalenko, O.V. and Borysova, Ya.H. (2014), "Managing innovation and investment development of industrial enterprises", *Ekonomichnyy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 7, available at: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_7_012.pdf (Accessed 22 March 2023).

8. Oliynyk, L.V. (2017), "Management of innovative development of the enterprise on the basis of formation of innovative programs", *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*, vol. 3 (27), pp. 51—59.

9. Palyvoda, K.V. (2018), "Problems of creating an attractive investment climate as a means of overcoming destruction in the economy of Ukraine", *Ekonomichna nauka*, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2018/3.pdf (Accessed 24 March 2023).

10. Prykhodko, V.P. Yehorova O.O. and Pyshmintseva M.D. (2019), "Investment climate of Ukraine and directions for its improvement", *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsional'noho universytetu: seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 25, no. 2, pp. 77—81.

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "About innovative activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (Accessed 26 March 2023).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "About the priority areas of innovative activity in Ukraine", Available at: https://urist.com.ua/act/pro_priorytetni_napriamy_innovatsiinoi_diialnosti (Accessed 27 March 2023).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On the Special Regime of Innovative Activities of Technological Parks", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-15> (Accessed 28 March 2023).

14. Khopchan, V.M. (2015), "Current state and prospects of state regulation of investment activities in Ukraine", *Investytsi: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 20—23. *Стаття надійшла до редакції 04.04.2023 р.*

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663